

Funded by
the European Union

УДК 37.01/.09

Стахова Інна Анатоліївна, доктор філософії (Phd), доцент кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, 21001, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, тел.: (0432) 61-66-20, e-mail: kachayloinna@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8942-6248>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ У ЄВРОПІ

Анотація. У статті наголошено на актуальності екологічної освіти, визначено її як одне з провідних завдань сучасного світу, вагомий засіб подолання екологічної кризи. Позашкільна освітня діяльність дітей у ЄС здійснюється на основі Зеленої педагогіки, що містить окремі завдання, цілі, засоби екологічної освіти. Концепція уроків Зеленої педагогіки зосереджена на роз'ясненні різноманітних точок зору стосовно проблем природного середовища, екологічної діяльності для збереження довкілля. Природничо-екологічна діяльність має також не аби яке значення, вона реалізується у різноманітних гуртках, секціях, «лісових школах», таборах, де діти мають можливість ближче познайомитись з природним середовищем, усвідомити його значення та займатися його збереженням та відновленням. У статті розкрито значення та особливості організації «лісових шкіл», запропоновано завдання, що пропонуються дітям. Зокрема, звернено увагу на лісові школи сонця та дощу, школи природи, табір «Нордтреф», лісові школи Муле у Швеції тощо. Розкрито ідеї польських зелених шкіл та еколого-натуралістичних гуртків («Любителі охорони природи») для дітей. Акцентовано увагу на функціонуванні різних видів французьких екологічних шкіл («гірські школи», «морські школи», «зелені школи»), екотаборів у Німеччині. Позашкільна екологічна освіта у країнах Європейського Союзу спрямована на накопичення в дітей комплексу знань про природне довкілля, формування навичок орієнтуватися в природному середовищі, краще розрізняти мешканців флори та фауни, розпізнавали голоси/сліди птахів та тварин, робити детальні фенологічні спостереження, складати свій раціон харчування з екологічно чистих продуктів, свідомо займатися природоохоронною діяльністю тощо. Окрім того, у статті представлено досвід організації позашкільної екологічної освіти у рамках реалізації проекту Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085524 – EcoEdEU – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Ecological education of preschool and primary school children: a European approach». Ідеї європейського досвіду екологічної освіти можуть бути імплементовані в українську систему освіти

Funded by
the European Union

та дозволять покращити процес формування екологічної свідомості учнівської молоді, виховання бережного ставлення до природи.

Ключові слова: екологічна освіта, позашкільна екологічна освіта, європейський досвід, лісові школи, екологічні табори.

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF OUT-OF-SCHOOL ECOLOGICAL EDUCATION OF CHILDREN IN EUROPE

Abstract. The article emphasizes the relevance of ecological education, defines it as one of the leading tasks of the modern world, a powerful means of overcoming the environmental crisis. Extracurricular educational activities of children in the EU are carried out on the basis of Green pedagogy, which contains separate tasks, goals, and means of environmental education. The concept of Green pedagogy lessons is focused on explaining various points of view regarding the problems of the natural environment, ecological activities to preserve the environment. Environmental activities are also very important, they are implemented in various circles, sections, «forest schools», camps, where children have the opportunity to get to know the natural environment, understand its importance and engage in its preservation and restoration. The article reveals the significance and peculiarities of the organization of «forest schools», and suggests the tasks offered to children. In particular, attention was drawn to the forest schools of sun and rain, nature schools, Mule forest schools in Sweden, etc. The ideas of Polish green schools and ecological and naturalistic circles («Enthusiasts of nature protection») for children have been revealed. Attention is focused on the functioning of various types of French environmental schools («mountain schools», «sea schools», «green schools»), ecocamps in Germany. Out-of-school environmental education in the countries of the European Union is aimed at the accumulation in children of a complex of knowledge about the natural environment, the formation of skills to navigate in the natural environment, to better distinguish the inhabitants of flora and fauna, to recognize the voices/tracks of birds and animals, to make detailed phenological observations, to make up their diet with environmentally friendly products, consciously engage in environmental protection activities, etc. In addition, the article presents the experience of organizing extracurricular environmental education within the framework of the implementation of the Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085524 - EcoEdEU - ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Ecological education of preschool and primary school children: a European approach». The ideas of the European experience of environmental education can be implemented in the

Ukrainian education system and will allow to improve the process of forming the ecological consciousness of schoolchildren and fostering a careful attitude towards nature.

Key words: environmental education, extracurricular environmental education, European experience, forest schools, environmental camps.

Постановка проблеми. Екологічна освіта підростаючого покоління сьогодні займає одне з провідних місць в Україні та країнах Європейського Союзу. Її роль важко переоцінити, адже саме освіта створює потужне підґрунтя для формування свідомого гуманного далекоглядного населення. Зважаючи на масштаб забруднення довкілля, вичерпування природних ресурсів, низький рівень екологічної світоглядності населення, потреба у вихованні екологічно грамотного підростаючого покоління займає одне з ключових місць у сучасній системі Нової української школи. Екологічна освіта пронизала усі предмети початкової школи, підкреслюючи її актуальність та необхідність швидкої реалізації.

Європейський досвід об'єднує в собі низку ідей екологічної освіти та виховання підростаючого покоління, він містить багато цікавих провідних форм, методів, прийомів роботи з дітьми, що дозволяють активізувати процес екологічної освіти школярів. Особливо насиченим є позашкільна екологічна освіта, що поглиблює та розширює знання дітей з природничих дисциплін, дозволяє сформувати навички раціонального природокористування та бережливого ставлення до природного довкілля. Позашкільна екоосвіта Європи базується на вдалому поєднанні естетичного сприйняття дітьми природного довкілля, набутті знань з комплексу природничих дисциплін (екології, географії, біології, природознавства), формуванні низки практичних навичок, здатності до свідомої природоохоронної діяльності. Досвід позашкільної екологічної освіти у країнах ЄС може бути доречним для сучасних педагогів початкової школи, він розширить можливості для проведення уроків та позаурочних заходів, наповнить методичний арсенал вчителів провідними інноваційними формами роботи. Маючи широку палітру методичних засобів (квестів, проєктів, створення екопатрулів, зйомка природоохоронних мультфільмів, власне вирощування рослин, догляд за тваринами тощо), вчитель може підібрати необхідні вправи, тим самим знаходячи індивідуальний підхід для екологічно грамотного виховання кожного учня. Досвід реалізації позашкільної європейської освіти доповнить українську систему природничо-екологічної освіти та стане ще одним кроком на шляху нашої країни до євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї екологічної освіти школярів відображено у наукових доробках українських та європейських учених. Цікаві ідеї природничої освіти відображено у працях Дж. Лока, Й. Песталоцці, Ф. Фрйбеля. Згідно з Белградської Хартії (сучасна Сербія,

1975 р.) метою екологічної освіти є: формування загальної обізнаності учнів щодо екологічної ситуації у світі; створення умов для сприймання природи, її естетичного переосмислення та інтелектуального пізнання; формування еколого-доцільної поведінки, екологічних цінностей та бережливого ставлення до природного середовища. Відповідно до Конференції ООН з довкілля та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р. та 2012р.) питання екологічної освіти набуває важливого значення, воно має розповсюджуватися на все населення; екологічна освіта вважається одним із провідних завдань світу [12]. У комюніке Міжурядової конференції «Тбілісі+35: Екологічна освіта для збалансованого розвитку» (Тбілісі, 2012) визначено наступні завдання: проведення агітаційної роботи серед населення, залучення населення до екологічних акцій, імплементація екологічної освіти у навчальні предмети початкової школи [10].

У Резолюції, прийнятій Міністерством Європейського союзу визначено наступні пріоритетні завдання екологічної освіти, а саме: підвищення обізнаності громадськості в питаннях екологічної безпеки; запропоновані можливі шляхи подолання забруднення навколишнього середовища, серед яких є виховання екологічно гуманного населення; закладені основи повноцінної, активної участі кожної особистості в збереженні навколишнього середовища. У 1993, Європейський парламент наголосив на необхідності впровадження екологічної складової у всі освітні сфери та підготовці вчителів до екологічного виховання підростаючого покоління. Одним із завдань п'ятої Європейської природничої програми було стимулювання інтеграції ідеї екологічної політики в усі сфери життя населення. Аналіз освітньої політики Німеччини, Данії, Іспанії, Швеції, Фінляндії та Великобританії дозволив констатувати той факт, що в цих країнах надається важливого значення екологічній освіті усім сферам населення, особлива увага звернена на професійну підготовку педагогів до екологічно виховання дітей.

Відповідно до угоди про співпрацю між Україною та Європейським Союзом було прийнято та ратифіковано низку договорів відомих конференцій, самітів (Johannesburg Declaration on Sustainable Development, 2002; the United Nations Conference on Sustainable Development, 2012; UN Summit on Sustainable Development, 2015 тощо), пріоритетними завданнями яких були не просто радикальні дії стосовно збереження довкілля, але й виховання екологічно свідомого населення, пропаганда екологічно доцільної поведінки.

Екологічна політика Європейського Союзу спрямована на відновлення, збереження навколишнього середовища, біорізноманіття, мінімізації ризиків для довкілля. The European Green Deal спрямований на те, щоб Європа стала екологічно безпечним та зручним континентом для життя населення. У ході

Євроінтеграції Україна намагає наблизити свою освітню та екологічну політику до стандартів Європи.

Мета статті – розкрити особливості позашкільної екологічної освіти дітей у країнах Європейського Союзу, наголосити на активізації процесів формування екологічної компетентності, вихованні бережного ставлення українських школярів до природи завдяки імплементації європейського досвіду в українську систему освіти.

Виклад основного матеріалу. У країнах Євросоюзу екологічна освіта реалізується на засадах гуманітарного, природничо-наукового, синергетичного та соціального підходів, забезпечуючи комплексні знання з природничих наук, формування практичних умінь та навичок гуманного поводження у природному довкіллі, переосмислення екодіяльності та формування природоохоронних цінностей. Освітня діяльність дітей у ЄС здійснюється на основі Зеленої педагогіки, що містить окремі завдання, цілі, засоби екологічної освіти. Концепція уроків Зеленої педагогіки зосереджена на роз'ясненні різноманітних точок зору (економічної, екологічної, політичної тощо) стосовно проблем природного середовища. Екологічна освіта у багатьох європейських країнах входить до навчального плану учнів, позаурочна природничо-екологічна діяльність має також не аби яке значення, вона реалізується у різноманітних гуртках, секціях, «лісових школах», таборах, де діти мають можливість ближче познайомитись з природним середовищем, усвідомити його значення та займатися його збереженням та відновленням.

На європейській освітній платформі знаходимо наступні завдання екологічної освіти: орієнтуватися на основі сталого розвитку у освітній політиці; створити для учнів максимально сприятливі умови з метою ознайомлення їх з проблемами навколишнього середовища; розвивати неформальну екологічну освіту [8]. Завдання екологічної освіти спрямоване на виховання гуманної, екологічно свідомої особистості, здатної подолати екологічну кризу, відчуваючи емпатію до природного середовища та володіючи ґрунтовними знаннями та практичними вміннями і навичками природоохоронної діяльності. Генеральний директор ЮНЕСКО Ф. Майор стверджував, що : «наше виживання, захист навколишнього середовища можуть стати лише абстрактними поняттями, якщо ми не виховуємо у кожній дитині просту і впевнену думку: люди – це частина Природи, ми всі повинні любити наші дерева й ріки, ниви й ліси, як ми любимо саме життя» [11].

У працях О. Свистак-Яроцької узагальнено Європейський досвід та визначено характерні особливості екологічної позашкільної освіти дітей, а саме:

- формування навичок збереження природних ресурсів у повсякденному житті (раціональне використання продуктів, економне використання води, електроенергії, газу, надання пріоритету електротранспорту тощо);

- формування навичок правильного сортування сміття, використання вжитих товарів вдруге для різних побутових потреб;
- формування навичок зниження відходів, що не піддаються вторпереробці;
- орієнтування у різних знаках маркування;
- формування екологічної компетентності на засадах раціонального природокористування та емоційного сприйняття проблем природного середовища тощо;
- формування готовності до вирішення різних проблем природного довкілля [5, с. 87].

У багатьох країнах Європейського Союзу (Нідерландах, Данії, Шотландії, Австрії тощо) функціонують лісові школи. Вони не являють собою конкретного освітнього приміщення, а є абстрактною назвою природничо-екологічної діяльності дітей. Педагоги лісової школи організовують активне пізнання дітьми природного довкілля, вони пропонують низку завдань, завдяки яким школярі можуть краще розуміти особливості природного середовища, взаємозв'язки в ньому, усвідомити необхідність природоохоронної роботи. Основними цілями лісової школи є: сформувати комплекс знань про природне довкілля; навчити дітей уважно спостерігати за природним довкіллям, помічати зміни, що відбуваються у живій та неживій природі; навчити на слух розрізняти голоси птахів та звірів, усвідомлювати особливості їхньої життєдіяльності; сформувати практичні уміння та навички поведінки в природі, орієнтуватися у природному середовищі; брати активну участь природоохоронній діяльності. Перша «лісова школа» виникла у Данії, а потім «лісові школи» з'явилася в інших країнах Європи, на сьогодні налічується 73 таких школи. Окрім екологічних та природничих практичних навичок, вихованці таких шкіл набувають соціальних навичок: навчаються працювати в групах (разом будувати халабуду, розводити вогнище, готувати страви на вогні, обгороджувати мурашники, розчищати джерела, працювати у притулках для бездомних тварин). Участь у груповій, командній роботі сприяє формуванню навичок над спільним вирішенням екологічних проблем [8]. Для Франції характерним є функціонування різних видів шкіл («гірські школи», «морські школи», «зелені школи»), саме у них школярі можуть поглибити свої знання та практичні навички, набути екологічної компетентності [3, с. 106]. Незважаючи на те, що ці школи мають різні напрямки і орієнтують школярів на роботу у певній природничій зоні, вони дозволяють усвідомити екологічну загрозу для всієї планети та набути загальних навичок боротьби з нею.

У Німеччині для дітей функціонують екологічні табори. Так, у м. Мьонхенгладбах облаштований екотабір для школярів, він має свою навчальну програму для навчання та проведення природоохоронного дозвілля. Запропонована програма доповнює шкільну програму та дозволяє

краще розвинути практичні навички поводження дітей у природному довкіллі. У цьому таборі дітей навчають орієнтуватися в природному середовищі, краще розрізняти мешканців флори та фауни, розпізнавали голоси/сліди птахів та тварин, робити детальні фенологічні спостереження, складати свій раціон харчування з екологічно чистих продуктів тощо. Разом із педагогами в таборі діти займаються вирощуванням різних видів рослин як сільськогосподарських, так і декоративних. Навички, отримані у екотаборі, допоможуть дітям у догляді за домашніми тваринами, облаштуванні клумби чи вирощуванні власних фруктів та овочів. Окрім того, діти долучаються до проєктів, таких як: «Сміття, де і коли воно виникає», «Переробка сміття», «Поводження зі сміттям» та інших, що сприяє формуванню в них практичних навичок економної та гуманної поведінки [2].

У Швеції діє низка громадських організацій, що займається активною екологічною освітою як дітей, так і дорослого населення, провідними серед них є: «Залишимо Швецію чистою», «Природа та молодь Швеції», проєкт SPRING, лісові школи сонця та дощу, школи природи, табір «Нордтреф» тощо. Популярними у Швеції є також лісові школи Муле, створені за ініціативою Густава Фрома, відомого туриста молодіжної організації «На природу в будь-яку погоду!». Головні персонажі школи – Mulle (лісова людина), Laxe (водний герой), Fjällfina (гірський герой), Nova – недоторкана людина-природа. Метою шведських лісових шкіл є вивчення природного довкілля, ознайомлення з його унікальністю та різноманітністю, власні дослідження різних природних явищ, перевірка народних прикмет, формування екологічної компетентності та виховання еколого-доцільної, природоохоронної поведінки. Робота в лісовій школі Муле здійснюється наступними сходами:

- Діти комфортно почуваються у будь-яку пору року, активно адаптуються до погодних умов.
- Школярі навчаються сприймати природне довкілля, використовуючи різні аналізатори: зір, слух, нюх, смак, дотик тощо.
- Учні усвідомлюють різницю між об'єктами живої та неживої природи, навчаються їх розрізняти та класифікувати.
- Діти впевнюються у тому, що люди мають не аби який вплив на природне довкілля.
- У школярів формується здатність сприймати себе як частинку природи, цінувати та берегти оточуюче природне середовище.
- Учні приймають еколого-доцільні рішення [7].

У польських школах популярністю користуються еколого-натуралістичні гуртки для дітей, їхня діяльність спрямована на формування практичних навичок спостереження за природним довкіллям на основі емоційного сприймання та творчого переосмислення. Одним з таких гуртків є «Любителі охорони природи», у ньому молодші школярі навчаються

ціннісно ставитися до природного довкілля, берегти його, екологічно грамотно поводитися у природному середовищі. Також хочемо наголосити на тому, що Міністерство національної освіти Польщі рекомендує до реалізації низку авторських програм з екології, таких як: «Програма екологічної освіти для 1-3 класів початкової школи» (Б. Богуска), «Пропозиція шляху екологічної освіти в 4-6 класах середньої освіти» (В. Вероніка)», які детально у своїх працях описує С. Гуран [1, с. 171-172]. У змісті альтернативних програм дітям пропонується брати участь у зборі батарейок, використаних лампочок та організації їхньої переробки; виготовленні природоохоронних брошур та природничих альбомів; участі у екологічних проектах та квестах; веденні щоденників екосправ; участі у переробці підручних матеріалів із вторсировини тощо. У Польщі, як і в інших країнах Євросоюзу, діють зелені школи. У контексті завдань цих шкіл діти відвідують ботанічні сади, зоопарки, для них організовують різні екскурсії: до лісу, парку, водойми тощо, окрім того, вчителі пропонують віртуальні екскурсії по різних куточках світу (материках, островах, заповідниках) тощо. Часто для дітей організовують відкриті уроки в лісі, природничі олімпіади, завдання для яких дітям приносить чи то лісовик, чи то водяник чи пустельник тощо. У ході зелених шкіл учні залучаються до обговорення різних екологічних проблем свого регіону, країни, планети в цілому, намагаються знайти шляхи їхнього вирішення.

У рамках реалізації проекту Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085524 – EcoEdEU – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Ecological education of preschool and primary school children: a European approach» у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (Україна) організовується низка заходів для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: природничі челенджі та акції, природничі гуртки, розповсюджується друкована продукція екологічного змісту (буклети, брошури, газети, журнали, комікси), організовуються театри природи, святкові ранки екологічної тематики; розробляються веб-квести, проводяться майстер-класи по створенню екібан, виготовленню нових поробок із вторсировини, шоперів; створюються мультфільми екологічної тематики.

Висновки. Підводячи підсумки, можемо стверджувати, що у політиці Європейського Союзу екологічна освіта займає одне з провідних місць. Позашкільна екологічна освіта підкреслює та доповнює класно-урочну освіту, дозволяє набути практичних умінь та навичок, творчо переосмислювати набуті знання та використовувати їх у побуті, стимулює займатися природоохоронною діяльністю. У ЄС популярними є організація «лісових шкіл», таборів, конкурсів природничо-екологічної тематики, квестів, проектів. На нашу думку, ідеї європейської позашкільної екологічної освіти можуть бути частково впроваджені в українську систему освіти та

покращити процес формування екологічної свідомості учнівської молоді, виховання бережного ставлення до природи.

Література

1. Гуран С. Особливості програм екологічного спрямування в навчальних закладах Польщі. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_63/36.pdf
2. Екологічні табори відпочинку – новий тренд у Німеччині. URL : <https://www.dw.com/uk/5868168>
3. Зязюн Л. І. Повернення до еко-соціальних теорій учіння та виховання в освітній системі Франції. Духовність як основа екологічної культури та відповідальності. Херсон, 2011. С. 106-119.
4. Освіта для збалансованого розвитку: перспективи в Україні : матеріали II Всеукраїнського форуму «Освіта для збалансованого розвитку». Київ, 13-14 квітня 2016 р. К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2016. 188 с.
5. Свистак-Яроцька О.Л. Теорія екологічної освіти: від елементарних знань про природу до складової освіти для сталого розвитку суспільства. *Педагогіка та психологія*, 2017. Вип. 56. С. 86-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2017_56_12 .
6. Червонецький В. В. Екологічна освіта учнів у школах країн європейського регіону та північної Америки: монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. 312 с.
7. Environmental Education for Kids. URL: https://pasopacifico.org/environmental-education-for-kids/?gclid=Cj0KCQiAj_CrBhDARIsAlIMxT8MtyinzlBlZW0SnzFb3bMSuEHA5oaUsCgBWls5NuTnhhbRyte15PcaAsZCEALw_wcB
8. European Education Area. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/green-education/learning-for-the-green-transition>
9. Forestschools. URL https://www.forestschools.com/?gclid=CjwKCAiAhJWsBhAaEiwAmrNyq6OOXEnRos3ON7B_x6morj9LFIctByhSpBSJqdhAbjRTStlJ5uCmYRoC8PkQAvD_BwE
10. Major environmental problems in contemporary society: Intergovernmental Conference on Environmental Education. Paris: UNESCO, 1977. URL : www.gdrc.org/uem/ee/EE-Tbilisi_1977.pdf.
11. Mayor F. Memory of the future. Paris : UNESCO, 1995. P. 93.
12. Rio Declaration on Environment and Development. Report of the United Nations Conference on Environment and Development (Rio de Janeiro, 3–14 June 1992). Annex I – A/CONF.151/26 (Vol. I).
13. Rudyshyn S., Stakhova I., Sharata N., Berezovska & T., Kravchenko T. The Effects of Using a Case Study Method for Environmental Education. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. Vol 20, № 6, 2021. P. 319-340. URL : <https://doi.org/10.26803/ijlter.20.6.17>
14. Stakhova et al. Formation of Readiness of Future Primary School Teachers for Environmental Activities: Creative Aspect. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, 2021. P. 642-655.

References:

1. Huran, S. Osoblyvosti prohram ekolohichnoho spriamuvannia v navchalnykh zakladakh Polshchi [Peculiarities of the program of ecological direction in educational institutions of Poland]. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_63/36.pdf [in Ukrainian].

2. Ekolohichni tabory vidpochynku – novyi trend u Nimechchyni [Ecological holiday camps are a new trend in Germany]. URL: <https://www.dw.com/uk/5868168> [in Ukrainian].
3. Ziaziun, L. I. (2011). Povnennia do eko-sotsialnykh teorii uchinnia ta vykhovannia v osvittii systemi Frantsii [Return to eco-social theories of learning and education in the French educational system]. *Dukhovnist yak osnova ekolohichnoi kultury ta vidpovidalnosti – Spirituality as the basis of ecological culture and responsibility*. Kherson, 106-119 [in Ukrainian].
4. Osvita dlia zbalansovanoho rozvytku: perspektyvy v Ukraini [Education for balanced development: prospects in Ukraine]. *Materialy II Vseukrainskoho forumu «Osvita dlia zbalansovanoho rozvytku» – Materials of the II All-Ukrainian Forum «Education for Balanced Development»*. K. : Tsentr ekolohichnoi osvity ta informatsii – Center for Environmental Education and Information, 2016. 188. [in Ukrainian].
5. Svystak-Yarotska, O.L. (2017) Teoriia ekolohichnoi osvity: vid elementarnykh znan pro pryrodu do skladovoi osvity dlia staloho rozvytku suspilstva [The theory of environmental education: from elementary knowledge about nature to the component of education for the sustainable development of society]. *Pedahohika ta psykhohiia – Pedagogy and psychology*, (56), 86-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2017_56_12 [in Ukrainian].
6. Chervonetskyi, V. V. (2005). Ekolohichna osvita uchniv u shkolakh krain yevropeiskoho rehionu ta pivnichnoi Ameryky [Environmental education of students in schools of European countries region and North America]. Luhansk : Vyd-vo SNU im. V. Dalia – Luhansk : Department of SNU named after V. Dalia, 312 [in Ukrainian].
7. Environmental Education for Kids. URL: https://pasopacifico.org/environmental-education-for-kids/?gclid=Cj0KCQiAj_CrBhDARIsAlimxT8MtyinizlBlZW0SnzFb3bMSuEHA5oaUsCgBWls5NuTnhhbRyte15PcaAsZCEALw_wcB [in Ukrainian].
8. European Education Area. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/green-education/learning-for-the-green-transition> [in English].
9. Forestschools. URL: https://www.forestschools.com/?gclid=CjwKCAiAhJWsBhAaEiwAmrNyyq6OQXEnRos3ON7B_x6morj9LFICtByhSpBSJqdhAbjRTStlJ5uCmYRoC8PkQAvD_BwE [in English].
10. Major environmental problems in contemporary society: Intergovernmental Conference on Environmental Education. Paris: UNESCO, 1977. URL : www.gdrc.org/uem/ee/EE-Tbilisi_1977.pdf [in English].
11. Mayor, F. (1995). Memory of the future. Paris : UNESCO. P. 93. [in English].
12. Rio Declaration on Environment and Development. Report of the United Nations Conference on Environment and Development (Rio de Janeiro, 3–14 June 1992). Annex I – A/CONF.151/26 (Vol. I) [in English].
13. Rudyshyn S., Stakhova I., Sharata N., Berezovska & T., Kravchenko T. (2021). The Effects of Using a Case Study Method for Environmental Education. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. Vol 20, № 6, P. 319-340. URL : <https://doi.org/10.26803/ijlter.20.6.17> [in English].
14. Stakhova et al. (2021) Formation of Readiness of Future Primary School Teachers for Environmental Activities: Creative Aspect. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, 2021. P. 642-655 [in Ukrainian].